

AZONOSSÁGOK 0-EGYSZERŰ FÉLCSOPORTOKBAN

VÉRTESEI VERA

KIVONAT. A szóprobléma vagy másnéven ekvivalenciaprobléma félcsoportok felett azt a kérdést vizsgálja, hogy két kifejezés mikor vesz fel minden behelyettesítésre azonos értéket. Ebben a cikkben belátom Volkov (2001) sejtését, amely szerint egy konkrét 19 elemű 0-egyszerű félcsoportra a szóprobléma coNP-teljes.¹

1. BEVEZETÉS

A számítógépek egyre nagyobb térhódítása tapasztalható a matematikai, speciálisan az algebrai kérdések bonyolultságának elemzésében. Azt gondolhatnánk, hogy egy adott algebrai struktúrára vonatkozó állítás ellenőrzése mindössze egy alkalmas program megírásának kérdése. Egy ilyen programnak azonban nemcsak a számítógépek képességei, hanem a matematikai logika is határt szab. Az egyik legtöbbit vizsgált ilyen kérdés a szóprobléma: a feladat annak eldöntése, hogy két adott kifejezés megegyezik-e tetszőleges behelyettesítés mellett.

2002-ig nem volt ismert olyan félcsoport, amelyre a szóprobléma coNP-teljes lenne. Végül Volkov (2002) mutatott egy körülbelül 2^{1700} elemszámú félcsoportot, amelyre a feladat coNP-teljes. Nem sokkal később Kisielewicz (2002) konstruált egy néhány ezer elemű példát. Szabó Csabával (2003) megadtunk egy 13 elemű félcsoportot, amelyre a probléma coNP-teljes. A legkisebb elemszámú példa Klima (2003) eredménye: az úgynevezett Brandt-monoid, amely hatelemű. A 0-egyszerű félcsoportok olyan építőkövei a félcsoportoknak, mint a csoportok körében az egyszerű csoportok. Mindkét esetben a struktúra fő faktorairól van szó. Így remélhető, hogy azon 0-egyszerű félcsoportok karakterizálása, amelyekre a szóprobléma polinomiális, segíthet a félcsoportok általános karakterizálásában is.

Az eddigiekben a 0-egyszerű félcsoportok közül csak olyanokra voltak eredmények, amelyek struktúracsoportjára a szóprobléma coNP-teljes, és ebből automatikusan adódott az eredeti félcsoportra is a coNP-teljesség; illetve a kombinatorikus 0-egyszerű félcsoportokra, amelyekre

A kutatást az OTKA N67867 és K67870 számú pályázatai támogatták.

a probléma polinomiális (Seif, Szabó 2000). E cikkben belátom Volkov (2001) sejtését, amely szerint egy konkrét 19 elemű 0-egyszerű félcsoportra a szóprobléma coNP-teljes. Ez a legkisebb olyan példa, amelynek struktúracsoportjára polinomiális a szóprobléma, de magára a félcsoportra mégis coNP-teljes.

2. ELŐZMÉNYEK, ALAPFOGALMAK

Mivel a szóprobléma bonyolultságelméleti vizsgálata a számítástudomány és az algebra határterületén van, ezért mindkét témakörben le kell rögzíteni a jelöléseket, definiálni kell az alapfogalmakat. Ennek a fejezetnek ez az egyik fő célja. Ugyanakkor betekintést szeretnénk adni a szóproblémával kapcsolatos eddigi eredményekbe is.

2.1. Számítási bonyolultság. Nem célunk a bonyolultságelmélet egzakt felépítése, inkább csak a szükséges fogalmak felelevenítése. A témát kimerítően tárgyalja a szakirodalom [15, 17]. A számítási bonyolultság a számítástudomány azon területe, amely annak okát kutatja, hogy egyes problémákat miért olyan nehéz számítógéppel megoldani. Ezen nehézség mértéke alapján az eldöntési problémák, vagy más néven nyelvek, bonyolultsági osztályokba sorolhatóak. Most csak azon bonyolultsági osztályokat fogjuk áttekinteni, melyekre a későbbiekben szükségünk lesz, ilyen a P, NP, coNP nyelvosztályok és az NP-teljes, coNP-teljes nyelvek. Azt mondjuk, hogy egy algoritmus polinomiális, ha futásideje a bemenet méretének egy polinomjával becsülhető². Eldöntendő kérdések egy halmaza P-ben van, ha van egy minden bemenetre polinomidőben válaszoló algoritmus. Ilyen például az OSZTÓ nyelv, mely az a és b bemenetekről azt kérdezi, hogy a osztója-e b -nek. A kérdésekre pl. az Euklideszi algoritmus polinomidőben választ ad. Eldöntendő kérdésekből álló halmazt NP-belinek nevezünk, ha az igen válasz egy polinomidőben ellenőrizhető tanúval bizonyítható (ez az osztály épp abban különbözik a P-től, hogy ebben az esetben a tanút nem az algoritmus szolgáltatja, hanem adottnak vesszük, pl. egy órakulum súgja). NP-beli például az ÖSSZETETT nyelv, amely során egy bemenetként kapott a számról kell eldönteni, hogy összetett-e. Hiszen ha a válasz igen, akkor tanúként megadhatjuk egy osztóját, amelyről az előbbiek szerint polinomidőben ellenőrizhető, hogy valóban osztó. Hasonlóan, egy nyelv coNP-ben van, ha a nem válasz bizonyítható polinomiális tanúval. Ilyen például a PRÍM³ nyelv, melynél egy bemenetként kapott a számról azt kell eldönteni, hogy prím-e. Általában véve, ha

²Nem térünk ki rá, hogy pontosan mit is nevezünk algoritmusnak, és milyen egységekben mérjük a tárat, illetve az időt.

³A közelmúltban a PRÍM nyelvről megmutatták [1], hogy valójában P-beli is.

egy A nyelv NP-beli, akkor az A^C nyelv, amely azt kérdezi egy bemenetről, hogy nem teljesül-e A , coNP-beli. Azt mondjuk, hogy egy A nyelv polinomiálisan redukálható B nyelvre ($A \leq_P B$), ha A minden bemenetéhez polinomidőben adható B -nek egy olyan bemenete, amelyre B pontosan akkor igaz, ha A igaz volt az eredeti problémára. A és B polinomiálisan ekvivalens ($A \equiv_P B$), ha $B \leq_P A$ és $A \leq_P B$. Egy nyelv NP-teljes, ha minden NP-beli nyelv redukálható rá polinomiálisan. Tehát valamilyen értelemben az NP-teljes nyelvek a legnehezebbek az NP-beli nyelvek közül. A coNP-teljes nyelvosztály hasonlóan definiálható. Jól ismert NP-teljes problémák: a SAT, mely egy bemenetként kapott konjunktív normálformában adott Boole-formuláról kérdezi, hogy kielégíthető-e; A 3SAT, mely a SAT megszorítása az olyan konjunktív normálformában adott Boole-formulákra, melyekben minden klóz pontosan három literált tartalmaz; Valamint az r -COLOR ($r \geq 3$), melynél egy bemenetként kapott gráfról kell eldönteni, hogy színezhető-e r színnel.

A bonyolultságelmélet egyik legtöbbet vizsgált problémája az úgynevezett *relációhomomorfizmus-probléma* (Constraint Satisfaction Problem, CSP). Egy $B = (S, \varrho)$ relációs struktúra az S alaphalmazból, és egy az S -en adott r -változós, $\varrho \subseteq S^r$, relációból áll. $\text{CSP}(B)$ egy adott $B = (S, \varrho)$, relációsstruktúrára a következő: minden bemenetként kapott $A = (T, \nu)$ ugyanolyan típusú relációs struktúráról el kell dönteni, hogy van-e relációtartó $T \rightarrow S$ leképezés? A probléma nyilvánvalóan NP-beli. A CSP legismertebb esetei a SAT, a gráfhomomorfizmus-probléma és a színezettgráfhomomorfizmus-probléma. Ugyanakkor, mint azt Feder és Vardi [5] belátta minden CSP redukálható egy páros gráf színezettgráfhomomorfizmus-problémájára is. A kutatások mai fő célja dichotómia tételek bizonyítása általános esetben. Sokan azt gondolják, hogy ha van bonyolultsági osztály P és NP között, akkor van ilyen bonyolultságú CSP probléma is.

2.2. Gráfok. A klasszikus gráfelméleti fogalmakon kívül, mint a *gráf*, *páros gráf*, *csúcs (pont)*, *él*, *többszörös él*, *hurokél*, *egyszerű gráf*, *pont foka*, *részgráf*, *út*, *séta*, *ciklus*, *kör*, *összefüggő gráf*, *összefüggőségi komponens*, *színezés*, szükségünk lesz néhány kevésbé ismert gráfelméleti fogalomra is. A $G(A, B, E)$ páros gráf *szomszédsági mátrixa* egy olyan $|A| \times |B|$ -es 0-1 mátrix, melynek az $M(a, b)$ eleme 1, ha a megfelelő $a \in A$ és $b \in B$ csúcsok között él fut G -ben, és 0 egyébként. Két azonos csúcshalmazú, $G(V, E)$ és $H(V, F)$, esetleg többszörös éleket tartalmazó gráf uniója: $(G \uplus H)(V, E \uplus F)$, tehát csúcshalmazza megegyezik G illetve H csúcshalmazával, az élhalmaz az élhalmazok uniója,

és egy adott $e \in E \uplus F$ él multiplicitása a két gráfbeli multiplicitásának összege. A $G(V, E)$ és $H(W, F)$ gráfok közötti *(gráf)homomorfizmus* a csúcshalmazok olyan $\varphi : V \rightarrow W$ leképezése, mely élt élbe visz, azaz $(u, v) \in E$ -ből következik $(\varphi(u), \varphi(v)) \in F$. Ha H részgráfja G -nek, és a $\varphi : G \rightarrow H$ gráfhomomorfizmus fixen hagyja H csúcsait ($\varphi|_H \equiv id$), akkor φ G -nek H -ra való *retrakciója*.

Rögzítsünk egy $H(W, F)$ gráfot. A H -ra vonatkozó *gráfhomomorfizmus-probléma*, $\text{HOM}(H)$ során egy bemenetként kapott $G(V, E)$ gráfról azt kell eldönteni, hogy van-e G -nek H -ba menő homomorfizmusa. Természetesen ez a probléma NP-beli. Ha H tartalmaz hurokélet, akkor mindig létezik ilyen homomorfizmus. Ugyanakkor általában a kérdés nehezen megválaszolható, hiszen például ha $H = K_r$ az r csúcsú teljes gráf, akkor ez épp G r -színezhetőségének kérdése, ami NP-teljes ($r \geq 3$). Hurokélet nem tartalmazó gráfokra Hell és Nešetřil [8] bebizonyította, hogy ha a gráf páros, akkor HOM P-beli, nem párosokra pedig NP-teljes. A H -ra vonatkozó *retrakciós probléma*, $\text{RET}(H)$ esetben az a kérdés, hogy egy bemenetként kapott G , H -val izomorf H' részgráfot tartalmazó gráfnak létezik-e retrakciója H' -re. Büki és Szabó [2] által bizonyítottak szerint, ha J_n az $n \times n$ -es csupa 1-esből álló mátrix, I_n pedig $n \times n$ -es egységmátrix, akkor, ha H szomszédsági mátrixa $J_n - I_n$, akkor $\text{RET}(H)$ NP-teljes. Tehát például a hatszögre NP-teljes a probléma. A *színezettgráfhomomorfizmus-probléma*, $\text{OAL}(H)$ annak eldöntése, hogy egy bemenetként kapott $G(V, E)$ gráfhoz és $f : V \dashrightarrow W$ részleges leképezéshez található-e olyan $\varphi : G \rightarrow H$ homomorfizmus, mely f -nek kiterjesztése. Azon G -beli csúcsokat, amelyekre f meg van adva, nevezzük színezettnek. Ez a kérdéskör magában foglalja a $\text{HOM}(H)$ és $\text{RET}(H)$ problémákat is, így legalább olyan bonyolult. Feder, Hell és Huang belátták [6], hogy minden hurokélet nem tartalmazó nem páros gráfra $\text{OAL}(H)$ NP-teljes. Páros gráfok esetében csak a legalább 6 hosszú páros körökre, azaz például a hatszögre sikerült NP-teljességet bizonyítaniuk. Feder és Vardi [5] belátta, hogy a CSP redukálható a páros gráfok színezettgráfhomomorfizmus-problémájára.

A továbbiakban szükségünk lesz még egy H -ra vonatkozó eldöntendő kérdésre, ehhez definiáljuk a *páros homomorfizmus* fogalmát: egy $G \rightarrow H$ homomorfizmus páros, ha az összes $f \in F$ él inverzképének elmeszáma páros, azaz $\varphi^{-1}(f) \equiv 0 \pmod{2}$. Az úgynevezett *pároshomomorfizmus-probléma*, $2\text{HOM}(H)$, során egy bementként kapott G gráfról kell eldönteni, hogy minden $\varphi : G \rightarrow H$ homomorfizmusra páros-e. Mint azt majd a 31. tételben belátjuk ez a probléma coNP-teljes a hatszögre.

2.3. A szóprobléma. Az algebra napjainkban egyre szélesebb körben vizsgált területe az algebrai bonyolultságelmélet, amely az algebra tárgykörében felmerülő kérdések megoldására adható algoritmusok nehezségének mértékével foglalkozik. Ide tartozik a *szóprobléma* is, amely egy effektív módon (pl. a Cayley-táblájával) adott A algebra fölött azt a kérdést vizsgálja, hogy teljesül-e két tetszőleges kifejezésre (u és v), hogy minden behelyettesítésre egyenlő értéket vesznek fel, azaz, hogy $u \equiv v$ azonosság-e A -ban. A szóproblémának több változata fogalmazható meg aszerint, hogy milyen fajta kifejezéseket engedünk meg bemenetként (mi lehet u és v). Egy adott algebra felett egy kifejezést *termnek* nevezünk, ha az adott algebra feletti alapműveletekből, és változókból áll, formálisan a típushoz tartozó kifejezésalgebra elemeiről van szó. Például félcsoportok esetében egy term $x_1x_2 \cdots x_m$ alakú. Egy kifejezés *polinom*, ha algebrabeli konstansok is szerepelhetnek benne. Így a két — univerzális algebrai szempontból — legfontosabb változat a term-ekvivalenciaprobléma (TERM-EQ) és a polinom-ekvivalenciaprobléma (POL-EQ), amikor tehát a bemenetként kapott kifejezések termek illetve polinomok. Amennyiben a 0 benne van az algebraiban, értelmezhetőek a $\text{TERM} \equiv 0$ és a $\text{POL} \equiv 0$ problémakörök is, amelyek során egy bemenetként kapott t termről, illetve p polinomról kell eldönteni, hogy azonosan 0-e? A $\text{POL} \equiv 0$ a POL-EQ egy megszorítása, és ha a 0 konstans A -ban, akkor a $\text{TERM} \equiv 0$ a TERM-EQ megszorítása. Az *egyenletmegoldhatósági probléma*, POL-SAT, TERM-SAT pedig az előzőekhez hasonlóan azt kérdezi, hogy az $u = v$ egyenletnek van-e megoldása. Véges struktúrákra mindkét problémátípus behelyettesítéssel eldönthető, ezért ilyenkor a feladat bonyolultsága a kérdés. Mivel minden term egyben polinom is, ezért a TERM-EQ (TERM-SAT) mindig legfeljebb olyan nehezen eldönthető, mint a POL-EQ (POL-SAT). A szóprobléma változatai természetesen coNP-ben vannak, hiszen ha a két kifejezés nem egyenlő, akkor ennek egy gyorsan ellenőrizhető bizonyítéka az a behelyettesítés, amelyre a kifejezések különböző értékeket vesznek fel. Hasonlóan látható, hogy az egyenletmegoldhatósági probléma NP-beli. Az eddigieket összefoglalva:

1. állítás. //Tetszőleges A algebraóra

- (1) $\text{TERM-EQ}(A) \preceq_P \text{POL-EQ}(A) \in \text{coNP}$;
- (2) $\text{TERM-SAT}(A) \preceq_P \text{POL-SAT}(A) \in \text{NP}$;
- (3) Ha $0 \in A$, akkor $\text{POL} \equiv 0(A) \preceq_P \text{POL-EQ}(A)$;
- (4) Ha pedig 0 konstans is A -ban, akkor $\text{TERM} \equiv 0(A) \preceq_P \text{TERM-EQ}(A)$.

Adott struktúratípusoknál általában a dichotómia bizonyítása a cél, azaz, hogy a szóprobléma (egyenletmegoldhatósági probléma) a struktúrák egy részére P-beli, a többire coNP-teljes (NP-teljes). A továbbiakban a szóproblémával kapcsolatos eddigi eredményeket foglaljuk össze. Minden a továbbiakban szerplő struktúra végesnek tekintendő.

2.3.1. Gyűrűk. Régóta ismert [12], hogy kommutatív gyűrűkre a szóprobléma P-beli, ha a gyűrű nilpotens, és coNP-teljes egyébként. Burris és Lawrence [3] belátta, hogy ugyanez igaz a gyűrűkre általában is: a TERM-EQ P-beli, ha a gyűrű nilpotens, és coNP-teljes egyébként. Így persze nem nilpotens gyűrűkre a POL-EQ is coNP-teljes. Kiderült továbbá, hogy nilpotens gyűrűk esetében a [3]-beli algoritmus még a POL-EQ-ra is polinomiális lefutású. Azaz gyűrűk esetében a két szóprobléma azonos bonyolultságú. Ez az összefüggés nem minden algebrai struktúrára igaz: kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoportokra a TERM-EQ probléma mindig P-beli, azonban van olyan kombinatorikus 0-egyszerű félcsoport, amelyre a POL-EQ coNP-teljes, erre konstruálunk példát a 3.1.1. illetve a 3.2.2. fejezetekben.

A 2-elemű gyűrűre, \mathbb{Z}_2 -re a TERM-EQ coNP-teljessége a 3SAT NP-teljességének egyszerű következménye. Azonban a visszavezetés során összegek magas hatványait használják, melyeket monomok összegeként kifejtve már nem polinomiális visszavezetést kapnánk. Ezért Willard definiálta a szóproblémának egy másik változatát, az úgynevezett Σ -verziót (TERM $_{\Sigma}$ -EQ, POL $_{\Sigma}$ -EQ) amikor a két megadott szó csak monomok összege lehet. Ez a mód természetesebb, hiszen például — a klasszikus algebrában — a polinomokat is ilyen formában szoktuk megadni. A kérdés ebben az esetben is a szokásos, csak bizonyos szavak kifejtve lényegesen hosszabbak lehetnek, így a bemenő adatok mérete változik. Ha egy gyűrűre az eredeti szóprobléma P-beli, akkor nyilván polinomiális a Σ -verziója is. Willard és Lawrence [14] igazolták, hogy ha a Jacobson-radikál szerinti faktor kommutatív, akkor a TERM $_{\Sigma}$ -EQ P-beli; azon $M_n(\mathbb{F}_q)$ mátrixgyűrűkre pedig coNP-teljes, amelyekre az invertálható elemek csoportja nem feloldható. Ezzel megoldották az $n \geq 3$ illetve $q \geq 4$ eseteket. Az eddig még megoldatlan esetekre, az $M_2(\mathbb{Z}_2)$ és az $M_2(\mathbb{Z}_3)$ mátrixgyűrűkre a [21] és a [20] cikkekben Szabó Csabával beláttuk, hogy a probléma ekkor is coNP-teljes, tehát TERM $_{\Sigma}$ -EQ coNP-teljes a nemkommutatív teljes mátrixgyűrűkre, és persze polinomiális a kommutatívokra. Valójában ennél erősebb állítást sikerült igazolni; azt, hogy a fenti mátrixgyűrűk multiplikatív félcsoportjában is coNP-teljes a szóprobléma. Ez az addig ismerteknél nagyságrendileg kisebb példát adott olyan félcsoportra, amelyben

a szóprobléma coNP-teljes. Beláttuk még [22] hogy a nemkommutatív mátrixgyűrűknek már a multiplikatív félcsoportjában is coNP-teljes a probléma. Ezen eredmény felhasználásával bizonyítható véges gyűrűkre a dichotómia: a $\text{TERM}_\Sigma\text{-EQ}$ bonyolultsága is csak a Jacobson-radikál szerinti faktortól függ: P-beli, ha a faktor kommutatív, és coNP-teljes egyébként.

2.3.2. Csoportok. Csoportokra a kérdés koránt sincs megoldva. Horváth, Lawrence, Mérai és Szabó [9] megmutatták, hogy nem feloldható csoportokra a TERM-EQ coNP-teljes, valamint tudjuk hogy nilpotens csoportokra P-beli [7]. Itt ugyanis, ha van „ellenpélda”, akkor van korlátozott elemszámú is. A nem nilpotens, de feloldható csoportokra nincsenek általános eredmények, a kérdés még S_4 -re is nyitott. Horváth Gábor [10] egy TDK dolgozatában megmutatta, hogy bizonyos metaciklikus csoportokra a TERM-EQ coNP-teljes.

2.3.3. Félcsoportok. 2001-ben Szabó és Seif [18] megmutatták, hogy minden CSP-hez van egy olyan S 0-egyszerű félcsoport hogy az adott CSP polinomiálisan ekvivalens $\text{POL-SAT}(S)$ -sel. Ettől kezdve mindkét szóprobléma gyors karriert futott be. Először Popov és Volkov [16] mutattak egy olyan (2^{1700} elemű) félcsoportot, amelyre a TERM-EQ coNP teljes, majd ugyanebben az évben Kisieliewicz mutatott egy párezer elemszámú példát ugyannerre. Szabó Csabával [21, 20] igazoltuk, hogy $\text{TERM-EQ}(M_2(\mathbb{Z}_2))$ és $\text{TERM-EQ}(M_2(\mathbb{Z}_3))$ coNP-teljes, és ennek kapcsán mutattunk egy 13 elemű példát is. Ezután elkezdődtek a szisztematikus kutatások. Klíma [13] illetve Szabó és Seif [19] igazolták, hogy a legkisebb elemszámú ilyen félcsoport a hatelemű Brandt monoid. Szabó és Seif [19] pedig megmutatták, hogy kombinatorikus 0-egyszerű félcsoportokra a TERM-EQ mindig P-beli. Nagy kérdés volt, hogy teljesül-e ez minden olyan 0-egyszerű félcsoportra, amely alapcsoportja feloldható. Erre a kérdésre keresem a választ ezen cikk 3.3. fejezetében.

2.3.4. Egy újabb szóprobléma. Pawel Idziak és Szabó Csaba új szemzőgből vizsgálták a szóprobléma változatait, arra keresték a választ, hogy mi történik akkor, ha megengedjük végessok művelet hozzávételét a típushoz (pl. csoport estén a kommutátort). Ez az úgynevezett *- (csillag-) problémakör. Az új műveletek, műveletábrái az

előkészítés során kiszámíthatóak, majd később bemenetként elfogadhatóak az ezen műveletekkel alkotott kifejezések is. A probléma bonyolultságát ez jelentősen megváltoztathatja. Idziak és Szabó megvizsgálták a POL-SAT* probléma bonyolultságát kongruenciomoduláris-varietásokra. A prímszám-rendű algebrák direkt összegeként nem előálló kettes típusú nilpotens algebrák kivételével sikerült dichotomiát bizonyítaniuk.

2.4. 0-egyszerű félcsoporthok. Ebben a fejezetben egy rövid leírást adunk a *teljesen 0-egyszerű-* illetve *Rees-mátrix félcsoporthokról*, alapvető tulajdonságaikról, bemutatva közben további vizsgálataink fő tárgyát, \mathcal{M}_{19} -et. Bizonyos alapvető félcsoporthelméleti fogalmakat eleve ismertnek feltételezünk, ezek és a fejezetben tárgyalt egyéb fogalmak illetve állítások megtalálhatóak a szakirodalomban [4, 11]. Adott egy G csoport, és egy M mátrix, melynek elemei a $G \cup \{0\}$ halmazból kerülnek ki, és minden sora illetve oszlopa legalább egy nemnulla elemet tartalmaz. Jelölje Λ az M mátrix oszlopainak, I a sorainak indexhalmazát. Az M mátrixhoz tartozó G struktúracsoportú Rees-mátrix félcsoporthoz, $\mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ alaphalmaza $I \times G \times \Lambda \cup \{0\}$. A 0 elnyelő elemként viselkedik: $0(i, g, \lambda) = (i, g, \lambda)0 = 0$. A nemnulla elemek szorzását az alábbi képlettel definiáljuk:

$$(i, g, \lambda)(j, h, \mu) = \begin{cases} (i, gM(\lambda, j)h, \mu) & \text{ha } M(\lambda, j) \in G, \\ 0 & \text{egyébként} \end{cases}.$$

Ellenőrizhető, hogy a fent definiált szorzás asszociatív, így $\mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ valóban félcsoporthoz. A félcsoporthoz elemeire az (i, g, λ) jelölés helyett gyakran az $\langle i, \lambda \rangle$ jelölést használjuk, amennyiben a csoportelem nem lényeges. Jelölje $\pi_I, \pi_G, \pi_\Lambda$ a nemnulla elemek első-, második illetve harmadik koordinátájára való vetítést. Egy adott Rees-mátrix félcsoporthoz több különböző mátrixszal is lehet reprezentálni, erről szól az alábbi lemma:

2. lemma. *[[Legyen $\mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ egy Rees-mátrix félcsoporthoz, ekkor:*

- (1) *Az M mátrix két oszlopát illetve sorát felcserélve izomorf Rees-mátrix félcsoporthoz kapunk;*
- (2) *Az M mátrix egy oszlopát illetve sorát egy csoportelemmel megszorozva izomorf Rees-mátrix félcsoporthoz kapunk.*

A Rees-mátrix félcsoporthoznál a szorzás egyszerűen kiszámolható művelet:

amennyiben az eredmény nem 0 , csak az első és az utolsó tényezőktől függ az értéke. A következő lemma ezt az összefüggést hívatott formalizálni:

3. lemma. *[[Legyen $\mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ egy Rees-mátrix félcsoporth, $b = \langle i, \lambda \rangle$, $d = \langle j, \mu \rangle$, $c_1 = (i_1, g_1, \lambda_1)$, $c_2 = (i_2, g_2, \lambda_2)$, \dots , $c_n = (i_n, g_n, \lambda_n) \in \mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$, ekkor:*

- (1) $b \cdot d = 0$ pontosan akkor, ha $M(\lambda, j) = 0$;
- (2) $c_1 c_2 \cdots c_n = 0$ pontosan akkor, ha található olyan $k \in \{2, 3, \dots, n\}$ index, melyre $c_{k-1} c_k = 0$;
- (3) Ha $c_1 c_2 \cdots c_n \neq 0$, akkor $c_1 c_2 \cdots c_n = \langle \pi_I(c_1), \pi_\Lambda(c_n) \rangle = \langle i_1, \lambda_n \rangle$.

A Rees-mátrix félcsoporthok definíciója az alábbi, egyszerű példán szemléltethető, amely egyben ezen cikk tárgya is:

4. példa. *[[Legyen $G = \mathbb{Z}_2 = \langle a \rangle$, és legyen:*

$$P = \begin{pmatrix} 0 & 1 & 1 \\ a & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

Ekkor $\Lambda = I = \{1, 2, 3\}$. Legyen $\mathcal{M}_{19} = \mathcal{M}(I, \Lambda, \mathbb{Z}_2; P)$. \mathcal{M}_{19} -ben a szorzás a következőképpen működik: $(1, a, 1)(2, 1, 1) = (1, 1, 1)$, hiszen $P(1, 2) = a$, és mivel $P(2, 2) = 0$, $\langle 1, 2 \rangle \langle 2, 1 \rangle = 0$. Általában \mathcal{M}_{19} -ben az $\langle i, \lambda \rangle \langle j, \mu \rangle$ szorzat, akkor és csak akkor 0, ha $\lambda = j$.

Van egy jól ismert, klasszikus példa is Rees-mátrix félcsoporthokra: $L_n(\mathbb{F})$, a legfeljebb 1 rangú $n \times n$ -es mátrixok multiplikatív félcsoporthja az \mathbb{F} véges test felett.

5. tétel. *[[$L_n(\mathbb{F})$ Rees-mátrix félcsoporth.*

Bár a bizonyítás ismert, és nem is nehéz, a teljesség kedvéért álljon itt.

Bizonyítás: Legyen $V = \mathbb{F}^n$, legyenek $\{l_i = \langle v_i \rangle : i \in I\}$, V egydimenziós alterei, azaz $|I| = \frac{|\mathbb{F}|^n - 1}{|\mathbb{F}| - 1}$. Legyen továbbá $I = \Lambda$. Definiáljuk az M $|I| \times |I|$ -es mátrixot $\mathbb{F}^* \cup \{0\}$ felett a következőképpen: $M(\lambda, i) = v_\lambda^T v_i$. Minden A 1 rangú mátrix diád, így egyértelműen írható fel $A = \alpha v_i v_\lambda^T$ alakban, ahol $\alpha \in \mathbb{F}^*$, $i \in I$, $\lambda \in \Lambda$. Az $A = \alpha v_i v_\lambda^T \mapsto (i, \alpha, \lambda)$ és a $0 \mapsto 0$ leképezés izomorfizmust létesít $L_n(\mathbb{F})$ és az $\mathcal{M}(I, \Lambda, \mathbb{F}^*; M)$ Rees-mátrix félcsoporth között. \square

A Rees-mátrix félcsoporthoknak van egy kevésbé formális tárgyalásmódja is, az úgynevezett szendviczmátrixos reprezentáció. Ekkor $\mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ elemei a legfeljebb 1 nemnulla elemet tartalmazó $|I| \times |\Lambda|$ -es mátrixok, szorzásukat pedig a szokásos mátrixszorzásból öröklük az M , mint szendviczmátrix beiktatásával. Pontosabban:

$$A \circ B = AMB$$

A dimenziókat összehasonlítva rögtön látszik, hogy a szorzás értelmes. $A \circ$ művelet asszociativitása a mátrixok szorzásának asszociativitásából azonnal következik. A két definíció valóban ugyanaz: a 0 mátrixnak

feleljen meg a 0, egyébként egy $A \neq 0$ -nak pontosan egy eleme nemnulla, legyen pl. az i -edik sor λ -adik eleme g , feleltessük meg ekkor A -nak az (i, g, λ) félcsoportelemet. Ez tényleg izomorfizmust ad. Az előbbi példa a szendvicsmátrixos terminológiában:

6. példa. //

$$\begin{pmatrix} a & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \circ \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 1 & 1 \\ a & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

A kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoportok olyan Rees-mátrix félcsoportok, melyeknek struktúracsoportja triviális. Tehát egy adott M , csupa 0 sort illetve oszlopot nem tartalmazó $|\Lambda| \times |I|$ -as 0-1 mátrixhoz tartozó $S_M = \mathcal{M}(I, \Lambda, 1; M)$ kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoport alaphalmaza:

$$I \times \Lambda \cup \{0\} = \{\langle i, \lambda \rangle : i \in I, \lambda \in \Lambda\} \cup \{0\}$$

A 0 elnyelő elem, azaz $0\langle i, \lambda \rangle = \langle i, \lambda \rangle 0 = 0$, a többi elem szorzata pedig:

$$\langle i, \lambda \rangle \langle j, \mu \rangle = \begin{cases} \langle i, \mu \rangle & \text{ha } M(\lambda, j) \neq 0, \\ 0 & \text{egyébként} \end{cases}.$$

Minden $S = \mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ Rees-mátrix félcsoport redukálható kombinatorikus 0-egyszerű félcsoporttá: egyszerűen az M struktúramátrix minden nemnulla elemét kicseréljük egyesre, jelölje ezt $M|_1$, legyen ekkor a kombinatorikus redukált $S|_1 = S_{M|_1}$. Így például 4. példában tárgyalt félcsoport kombinatorikus redukáltja az

$$A = \begin{pmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

mátrixhoz tartozó S_A teljesen kombinatorikus 0-egyszerű félcsoport. Definiálható általában egy tetszőleges $\vartheta : G \rightarrow H$ csoporthomomorfizmus szerinti redukált is: Legyen $M|_{\vartheta}$, az a mátrix, melyet M -ből úgy kapunk, hogy M -ben minden $g \in G$ elemet kicserélünk $\vartheta(g)$ -re, ekkor S ϑ -redukáltja $S|_{\vartheta} = \mathcal{M}(I, \Lambda, H; M|_{\vartheta})$. Természetes módon definiálható egy $\widehat{\vartheta} : S \rightarrow S|_{\vartheta}$ félcsoporthomomorfizmus is, a $\widehat{\vartheta}(0) = 0$, $\widehat{\vartheta}(\langle i, g, \lambda \rangle) = \langle i, \vartheta(g), \lambda \rangle$ képlettel. A redukált félcsoport elég sok információt megőriz az eredeti félcsoportról, például egy kifejezés nemnullaságát. Így ha csak erre vagyunk kíváncsiak, akkor elég csak a kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoportokat vizsgálni.

7. megjegyzés. //Tetszőleges $S = \mathcal{M}(I, \Lambda, G; M)$ Rees-mátrix félcsoportra:

$$(1) \text{ TERM-EQ}(S|_{\vartheta}) \preceq_P \text{ TERM-EQ}(S);$$

- (2) $\text{POL-EQ}(S|_{\vartheta}) \preceq_P \text{POL-EQ}(S)$;
- (3) $\text{TERM} \equiv 0(S|_{\vartheta}) \equiv_P \text{TERM} \equiv 0(S)$;
- (4) $\text{POL} \equiv 0(S|_{\vartheta}) \equiv_P \text{POL} \equiv 0(S)$.

2.4.1. Miért épp \mathcal{M}_{19} ? A teljesen 0-egyszerű félcsoportok olyan építőkövei a félcsoportoknak, mint a csoportok körében az egyszerű csoportok (mindkét esetben a struktúra fő faktorairól van szó). Így remélhető, hogy azon 0-egyszerű félcsoportok karakterizálása, amelyekre a TERM-EQ polinomiális, segíthet a félcsoportok általános karakterizálásában is, ez a cikk tekinthető egy kezdő lépésnek ebben az irányban. Természetes kérdés, hogy van-e egyáltalán olyan 0-egyszerű félcsoport, amelyre TERM-EQ coNP-teljes? Mi lehet a legegyszerűbb ilyen félcsoport? A kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoportokra TERM-EQ polinomiális, így köztük nem is érdemes a példát keresni. Ha egy 0-egyszerű félcsoport struktúramátrixában nem is jelennek meg az 1-en kívül más csoportelemek, akkor felette a szóprobléma ekvivalens a kombinatorikus redukáltja, és a struktúracsoportjabeli szóproblémával. Mivel a csoportok szóproblémájáról még kevesebbet tudunk, mint a félcsoportokéről, és amúgy is inkább félcsoportokról szóló eredményt szeretnénk bizonyítani, így ezektől az esetektől is eltekintünk. Fogadjuk el, hogy egy 0-egyszerű félcsoport annál egyszerűbb, minél több nullát tartalmaz a struktúramátrixa, és minél „egyszerűbb” a struktúracsoportja. A 2. lemma többszöri alkalmazásával, megmutatható, hogy a fennmaradó 0-egyszerű félcsoportok közül a legegyszerűbb valóban \mathcal{M}_{19} .

Még egy ok, amiért talán érdemes \mathcal{M}_{19} -et vizsgálni, hogy van egy természetes reprezentációja transzformációkkal. Vegyük ehhez a három elemes ható transzformáció-félcsoportot, T_3 -at ($|T_3| = 3^3 = 27$). Soroljuk az elemeit rangjuk szerint 3 csoportba: $T_3(3) = S_3$ a 3 rangúak, $T_3(2)$ a 2 rangúak és $T_3(1)$ az 1 rangúak. Mivel kompozíció során a rang nem nőhet, így $T_3(1)$ ideál T_3 -ban. Vegyük $T_3(2)$ $T_3(1)$ szerinti Rees-faktorát, azaz húzzuk össze $T_3(1)$ -et egyetlen 0-elemmé. A kapott félcsoport 19 elemű, és mint az Clifford és Preston [4] híres félcsoport-elméleti könyvében bizonyítva van, izomorf \mathcal{M}_{19} -cel. A cikkben a következő tételt látjuk be:

8. tétel. // $\text{TERM-EQ}(\mathcal{M}_{19})$ coNP-teljes.

Végezetül leírjuk \mathcal{M}_{19} néhány fontos tulajdonságát:

9. lemma. // Legyen $b = \langle i, \lambda \rangle, d = \langle j, \mu \rangle \in \mathcal{M}_{19}$ és $c_1 = (i_1, g_1, \lambda_1), c_2 = (i_2, g_2, \lambda_2), \dots, c_n = (i_n, g_n, \lambda_n) \in \mathcal{M}_{19}$, ekkor:

- (1) $b \cdot d = 0$ pontosan akkor, ha $P(\lambda, j) = 0$, azaz ha $\lambda = i$;

- (2) \mathcal{M}_{19} idempotens elemei: $\{(i, g, \lambda) : \lambda \neq i\}$;
 (3) $c_1 c_2 \cdots c_n = 0$ pontosan akkor, ha található olyan $k \in \{2, 3, \dots, n\}$ index, melyre $c_{k-1} c_k = 0$, azaz $\lambda_{k-1} = i_k$;
 (4) Jelölje $l = |\{1 \leq k \leq n-1 : i_k = 1, \lambda_{k+1} = 2\}|$ (a szorzatban fellépő „extra” a-k számát). Ekkor, ha $c_1 c_2 \cdots c_n \neq 0$, akkor

$$c_1 c_2 \cdots c_n = (i_1, g_1 g_2 \cdots g_n \cdot a^l, \lambda_n) .$$

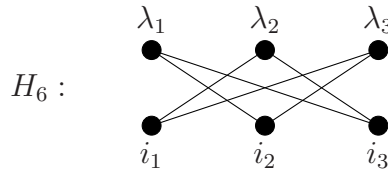
3. MI KÖNNYŰ? MI NEHÉZ?

A számítástudomány szemszögéből könnyű az, amire van polinomiális algoritmus, azaz P-ben van, nehéz pedig, ami coNP-teljes. A továbbiakban a szóproblémát próbáljuk ebből a nézőpontból vizsgálni, különös figyelmet fordítva eredeti témánkra, a Rees-mátrix félcsoportok szóproblémájára.

3.1. P-beli problémák. Azt, hogy egy adott struktúrára a szóprobléma P-beli, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy megadunk egy tényleges polinomidejű algoritmust az eldöntésére. Általában ez az algoritmus, mint az alábbi 3.1.1. fejezetben is, az azonosságok pontos karakterizációját használja. Nem mindig szükséges a teljes karakterizáció, elég azt belátni, hogy csak polinomsok behelyettesítést kell ellenőrizni az azonosság igazolásához a „Brute Force” exponenciálisok helyett. Goldmann és Russel [7] például ezt a módszert alkalmazza a nilpotens csoportok szóproblémájának P-beliségének bizonyításához.

3.1.1. TERM-EQ(S_A). A továbbiakban teljesen kombinatorikus 0-egyszerű félcsoportok feletti azonosságokat vizsgálunk. Mint látszani fog, egy jó megközelítés adódik ehhez a gráfokon keresztül. Ezért most az eddigi fogalmakat átültetjük a gráfelmélet területére.

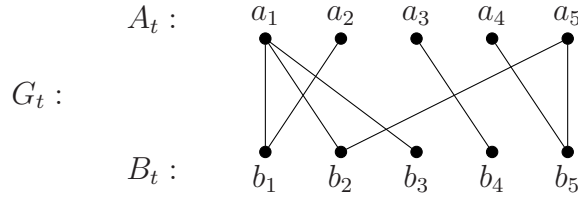
Tetszőleges S_M kombinatorikus teljesen 0-egyszerű félcsoportozhoz természetes módon definiálható egy $H_M(\Lambda, I, F)$ páros gráf: az a gráf, amelynek szomszédsági mátrixa épp M , így például a 2.4. fejezetben definiált S_A -hoz tartozó páros gráf, épp egy hatszög:

Ismert, hogy a félcsoportok felett egy term egyszerűen $t = x_1 x_2 \cdots x_n$ alakú, ahol az x_i -k nem feltétlenül különbözőek. Jelölje $X_t = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$

a t -ben előforduló változók halmazát. Tetszőleges t termhez konstruálunk egy $G_t(A_t, B_t, E_t)$ páros gráfot a következőképpen: legyen $A_t = \{a_x : x \in X_t\}$, $B_t = \{b_x : x \in X_t\}$ és fusson él a_x és b_y között, ha az xy kifejezés részszeve t -nek. A könnyebb érthetőség kedvéért álljon itt egy példa erre.

10. példa. *[[Legyen $t = x_1x_2x_1^2x_3x_4x_5^2x_2x_1^2x_2x_1x_2$. A t -hez tartozó gráf:*

Ezen gráf-konstrukciók segítségével vizsgálhatjuk az S_M feletti termeket:

11. lemma. *[[Legyen $t = x_1x_2 \cdots x_n$, ahol az x_i -k nem feltétlenül különbözőek. Legyen továbbá $\varepsilon : X_t \rightarrow S_M$ t egy kiértékelése. Ekkor a fenti jelölésekkel:*

- (1) $\varepsilon(t) \neq 0$ akkor és csak akkor, ha $\varepsilon(xy) \neq 0$ t semelyik xy alakú részszevére sem;
- (2) Ha $\varepsilon : X_t \rightarrow S_M$ nem veszi fel a 0-át semilyen x -re sem, akkor definiálható egy $\varphi_t : G_t \rightarrow H_M$ leképezés a következő formulával: $\varphi_t(a_x) = \pi_\Lambda(\varepsilon(x))$ és $\varphi_t(b_x) = \pi_I(\varepsilon(x))$;
- (3) $\varepsilon(t) \neq 0$ pontosan akkor, ha ε nem veszi fel a 0-át, és az ekkor definiálható $\varphi_t : G_t \rightarrow H_M$ leképezés gráfhomomorfizmus.

Ezen leírás segítségével már pontosan karakterizálhatóak S_A azonosságai. A pontos leírást Szabó es Seif [19] cikke tartalmazza, most az egyszerűség kedvéért ezeket az eredményeket már csak az előbbi példában adott S_A félcsoportra tárgyaljuk.

12. állítás. *[[Legyenek $t = x_1x_2 \cdots x_n$, $s = y_1y_2 \cdots y_m$ termek. Ekkor a fent bevezetett jelölésekkel $t \equiv s$ pontosan akkor teljesül S_A -ban, ha mindkét alábbi feltétel teljesül:*

- : (I) $G_t = G_s$;
- : (II) $x_1 = y_1$ és $x_n = y_m$.

Valójában ez az állítás egy az egyben igaz az olyan struktúramátrixú félcsoportokra, amelyek nem csak néhány, csupa 1-esből álló blokkot tartalmaznak, azaz amelyekhez tartozó H_M páros gráf nem teljes páros gráfok diszjunkt uniója.

Bizonyítás: Láttuk, hogy $H_A = H_6$ épp egy hatszög. Ha (I) teljesül, akkor a két termben ugyanazok az xy kifejezések szerepelnek részszóként, azaz 3. lemma 2. pontja alapján t és s ugyanakkor nulla. (II) teljesülése pedig a 3. lemma 3. pontja szerint azt biztosítja, hogy ha egy behelyettesítésre a termek nem nullák, akkor egyenlőek.

A „csak akkor” irányhoz elég konkrét behelyettesítéseket adni, melyekre a két term nem egyenlő.

Tegyük fel, hogy (I) nem teljesül, azaz $G_t \neq G_s$. Ez kétféleképpen fordulhat elő: vagy a két gráf csúcshalmaza különbözik, vagy az élhalmazuk. Az első esetben $X_t \neq X_s$. Az általánosság megszorítása nélkül feltehető, hogy $x \in X_t \setminus X_s$. Tekintsük ekkor a következő behelyettesítést:

$$\varepsilon(z) = \begin{cases} 0 & \text{ha } z = x, \\ \langle 2, 3 \rangle & \text{egyébként} \end{cases} ,$$

ekkor $\varepsilon(t) = 0 \neq \langle 2, 3 \rangle = \varepsilon(s)$.

Ha az élhalmaz nem egyezik meg, akkor megint feltehető, hogy $(x, y) \in E_t \setminus E_s$, azaz az xy kifejezés részszáva t -nek, de s -nek nem, ekkor az

$$\varepsilon(z) = \begin{cases} \langle 2, 1 \rangle & \text{ha } z = x, \\ \langle 1, 3 \rangle & \text{ha } z = y, \\ \langle 2, 3 \rangle & \text{egyébként} \end{cases} .$$

behelyettesítésre $\varepsilon(t) = 0 \neq \varepsilon(s)$.

Tegyük fel, hogy (II) valamelyike nem teljesül, és tekintsük a következő behelyettesítéseket:

$$\varepsilon(z) = \begin{cases} \langle 1, 2 \rangle & \text{ha } z = x_1, \\ \langle 3, 2 \rangle & \text{egyébként} \end{cases} .$$

Ha $x_1 \neq y_1$, akkor $\varepsilon(t) = \langle 1, 2 \rangle \neq \langle 3, 2 \rangle = \varepsilon(s)$.

$$\varepsilon(z) = \begin{cases} \langle 3, 2 \rangle & \text{ha } z = x_n, \\ \langle 3, 1 \rangle & \text{egyébként} \end{cases} .$$

Ekkor $x_n \neq y_m$ esetén $\varepsilon(t) = \langle 3, 2 \rangle \neq \langle 3, 1 \rangle = \varepsilon(s)$. □

Mivel ezek a tulajdonságok polinomidőben tesztelhetőek, így:

13. következmény. //TERM-EQ(S_A) P -beli.

Az azonosságok hasonló karakterizációjával belátható, hogy:

14. tétel. //Minden teljesen kombinatorikus 0-egyszerű félcsoportra, TERM-EQ P -beli.

3.2. coNP-teljes problémák. A coNP-teljesség bizonyítására lényegében egyetlen módszer létezik: visszavezetjük egy már ismert coNP-teljes problémára, azaz megmutatjuk, hogy amennyiben az eredeti probléma gyorsan megoldható, akkor az ismert probléma is (ez az úgynevezett Karp-redukció). A bizonyítások csak abban térhetnek el, hogy az eredeti kérdést milyen módszerekkel, és milyen ismert problémára vezetjük vissza.

3.2.1. Az első példa. Popov és Volkov [16] mutatott először példát olyan félcsoportra, melyben a szóprobléma coNP-teljes. Mint minden első példa ez is akármilyen bonyolult lehetett. A konstrukció a SAT-ra való visszaveztéssel ment. „Egyszerűen” definiáltak egy olyan félcsoportot, amelyben minden Boole-formula elkódolható, ez két elem által generált $\langle a, b \rangle$ szabad félcsoport egy faktora lesz. A $P_j = ab^{15+j}a^2$ ($0 \leq j \leq 14$) elemek segítségével adhatóak meg a kifejezések alkotóelemei:

$$\begin{aligned} (= P_0 P_2 P_1 \quad) &= P_0 P_3 P_1 \\ \neg &= P_0 P_4 P_1 \quad \vee = P_0 P_5 P_1 \quad \wedge = P_0 P_6 P_1 \\ 1 &= P_0 P_{10} P_1 \quad 0 = P_0 P_{11} P_1 \end{aligned}$$

A kifejezések (\mathcal{L}):

$$\begin{aligned} &(0), (1), (-0), (-1) \\ &(V_1 \wedge V_2 \wedge \cdots \wedge V_k), \text{ ahol } V_i \in \{0, 1, -0, -1\} \\ &W_1 \vee W_2 \vee \cdots \vee W_l, \text{ ahol } W_j \text{ a fenti alakú} \end{aligned}$$

A Relációk:

$$\begin{aligned} &U = W, \text{ ha } U, W \notin \mathcal{L} \\ &\neg 0 = 1 \quad \neg 1 = 0 \\ &(0 \wedge 0 = (0 \quad (0 \wedge 1 = (0 \\ &(1 \wedge 0 = (0 \quad (1 \wedge 1 = (1 \\ &\wedge 0 \wedge 0 = \wedge 0 \quad \wedge 0 \wedge 1 = \wedge 0 \\ &\wedge 1 \wedge 0 = \wedge 0 \quad \wedge 1 \wedge 1 = \wedge 1 \\ &(0) \vee (0) = (0) \quad (0) \vee (1) = (1) \\ &(1) \vee (0) = (1) \quad (1) \vee (1) = (1) \end{aligned}$$

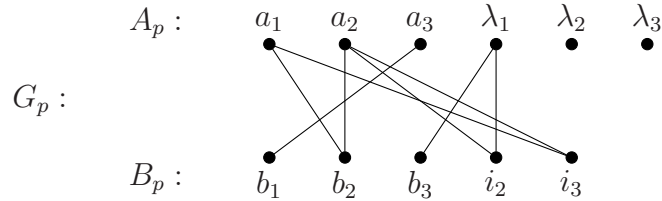
Így kapunk egy félcsoportot, ami elkódolja a Boole-formulákat, és mindenestre teljesülnek benne a Boole-formulák alapvető azonosságai. A

kérdés az, hogy ezektől a relációktól nem esik-e túlságosan össze a félcsoport, azaz a különböző Boole-formulákat tényleg különböző félcsoportelemek reprezentálják-e? Ennek bizonyítása nagyon hosszú és technikai, ezért nem részletezzük. Közben adható egy felső becslés a félcsoport méretére is: kijön, hogy legfeljebb 2^{1700} elemű lehet.

3.2.2. POL-EQ(S_A). Ezt a problémakört is érdemes visszavezetni a gráfokra, ugyanúgy, mint azt a TERM-EQ esetében tettük. A polinomok a félcsoportok körében a következő általános alakba írhatóak: $p = e_1 e_2 \cdots e_n$, ahol az e_i -k ($1 \leq i \leq n$) vagy változók, vagy félcsoportbeli konstansok, és nem feltétlenül különbözőek. Feltehető, hogy p -ben nem szerepel a nulla konstansként, ekkor ugyanis $p \equiv 0$, azaz minden rá vonatkozó kérdés triviálisan eldönthető. Jelölje X_p a p -ben előforduló változók, $C_p \subseteq I \times \Lambda$ a p -beli konstansok halmazát. Definiáljuk továbbá a p -ben szereplő konstansok első illetve utolsó tagjainak halmazát: $I_p = \pi_I(C_p)$ és $\Lambda_p = \pi_\Lambda(C_p)$. Az 3.1.1. fejezetben mutatott konstrukció mintájára most is definiálható egy gráf az adott p polinomhoz. Legyen tehát $G_p(A_p, B_p, E_p)$ a p -hez tartozó gráf, ahol $A_p = \{a_x : x \in X_p\} \cup \Lambda_p$, $B_p = \{b_x : x \in X_p\} \cup I_p$, továbbá $a \in A_p$ és $b \in B_p$ között fusson él, ha az a -nak és b -nek megfelelő változók vagy konstansok egymás mellett szerepelnek p -ben. Persze ha p egy term, akkor ez a konstrukció visszaadja az 3.1.1. fejezetben tárgyalt gráfot. Nézzünk erre is egy példát:

15. példa. //

Legyen $p = x_1 x_2 \langle 2, 3 \rangle x_2^2 \langle 3, 1 \rangle \langle 2, 1 \rangle x_3 x_1 \langle 3, 2 \rangle$, a p -hez tartozó gráf:

Ismét azt látjuk, hogy egy polinom nemnullasága egy gráfhomomorfizmus-problémára vezethető vissza, csak ezúttal színezettre.

16. lemma. // Legyen p egy polinom, amelyben a 0 nem szerepel konstansként, ekkor a fenti jelölésekkel:

- (1) $C_p \subseteq I \times \Lambda$, így az identitás definiál egy $f_p : I_p \cup \Lambda_p \rightarrow H$ leképezést;
- (2) Ha $p \neq 0$, akkor f_p részleges gráfhomomorfizmus;

Tegyük fel, hogy f_p részleges gráfhomomorfizmus és legyen $\varepsilon : X_p \rightarrow S_M$ p egy kiértékelése, ekkor:

- (3) $\varepsilon(p) \neq 0$ akkor és csak akkor, ha $\varepsilon(ef) \neq 0$ p semelyik ef alakú részszavára sem;
- (4) Ha ε nem veszi fel a 0-át semilyen x -re sem, akkor definiálható egy $\varphi_p : G_p \rightarrow H$ leképezés a következő formulával: $\varphi|_{I_p \cup \Lambda_p} \equiv f_p$ és $\varphi_p(a_x) = \pi_\Lambda(\varepsilon(x))$ és $\varphi_p(b_x) = \pi_I(\varepsilon(x))$;
- (5) $\varepsilon(t) \neq 0$ pontosan akkor, ε nem veszi fel a 0-át, és az ekkor definiálható $\varphi_t : G_t \rightarrow H$ leképezés gráfhomomorfizmus;

A lemma azonnali következménye:

17. következmény. $\llbracket p \neq 0$ pontosan akkor, ha f_p kiterjeszthető G_p -re.

Láttuk, hogy minden $p \neq 0$ problémához természetes módon definiálható egy színezettgráfhomomorfizmus-probléma. Mint azt Seif és Szabó [19] igazolta, ennek a megfordítása is igaz:

18. állítás. \llbracket Legyen H_M olyan gráf, melynek szomszédságmátrixa nem tartalmaz csupa nulla sort illetve oszlopot. Ekkor $OAL(H_M)$ minden input-problémájához definiálható olyan p polinom, amellyel pontosan akkor létezik a színezethomomorfizmus, ha $p \neq 0$.

Bizonyítás: Legyen $G(V, E)$ és $f : V \rightarrow I \cup \Lambda$ részleges homomorfizmus $OAL(H_M)$ egy bemenete. Ha a színezettgráfhomomorfizmus-problémának nem triviálisan nincs megoldása (ilyenkor például a $p = (1, 1, 1)$ polinom megfelel az állításbeli követelményeknek), akkor G páros gráf, és van a csúcsainak egy olyan $V = A \cup B$ felosztása, hogy egyrészt A -n és B -n belül nem megy él, másrészt $f(A) \subseteq \Lambda$ és $f(B) \subseteq I$. Jelölje az A -beli színezett csúcsokat Λ' , a B -belieket I' , az A -beli nem színezetteket A' és a B -belieket B' . Esetleg néhány új csúcs hozzávételével feltehető, hogy $|\Lambda'| = |I'|$ és $|A'| = |B'|$. Legyen $X_p = X \cup^* \{x_e : e \in E\}$ változók egy halmaza, melyre $|X| = |A'| = |B'|$. Ekkor persze A' és B' halmazok indexelhetőek X -szel: $A' = \{a_x : x \in X\}$ $B' = \{b_x : x \in X\}$. Továbbá legyen $|C| = |\Lambda'| = |I'|$, ekkor Λ' és I' indexelhető C -vel: $\Lambda' = \{\lambda_c : c \in C\}$ $I' = \{i_c : c \in C\}$. Jelölje az így kapott páros gráfot $G'(A' \cup^* \Lambda', B' \cup^* I', E)$. Definiáljunk minden $e = (a, b) \in E$ élhez egy w_e szót:

$$w_e = \begin{cases} xyx_e & \text{ha } a = a_x \in A' \text{ és } b = b_y \in B', \\ x\langle \lambda_d, i_d \rangle x_e & \text{ha } a = a_x \in A' \text{ és } b = i_d \in I', \\ \langle \lambda_c, i_c \rangle yx_e & \text{ha } a = \lambda_c \in \Lambda' \text{ és } b = b_y \in B', \\ \langle \lambda_c, i_c \rangle \langle \lambda_d, i_d \rangle x_e & \text{ha } a = \lambda_c \in \Lambda' \text{ és } b = i_d \in I' \end{cases} .$$

Legyen

$$p = \prod_{e \in E} w_e .$$

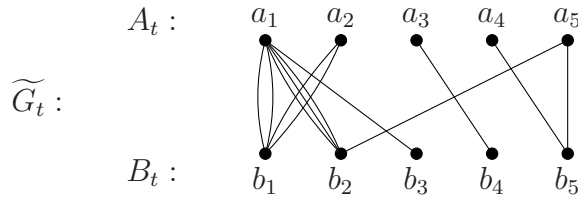
Ekkor a p -hez tartozó G_p gráf, G' -ből és még $2|E|$ darab G' egy-egy pontjához kapcsolódó pontokból áll. És, mivel M minden sora illetve oszlopa tartalmaz nem 0 elemet, így a H gráf tetszőleges csúcsának van szomszédja, azaz pontosan akkor létezik $G' \rightarrow H_M$ színezett-gráfhomomorfizmus, ha van $G_p \rightarrow H_M$ színezett-gráfhomomorfizmus is. Tehát p megfelel a követelményeknek. \square

És így mivel $\text{POL} \equiv 0 \preceq_P \text{POL-EQ}$, és a 2.2. fejezetbeli megjegyzés szerint $\text{OAL}(H_6)$ NP-teljes:

19. tétel. $\llbracket \text{POL-EQ}(S_A) \text{ coNP-teljes.}$

3.3. TERM-EQ(\mathcal{M}_{19}). A 3.1.1. és a 3.2.2. fejezetekhez hasonlóan ez a probléma is sikeresen vizsgálható gráfhomomorfizmusokon keresztül, azonban mivel már nem teljesen kombinatorikus 0-egyszerű félcsopotról van szó, így egy termhez tartozó gráfnak nemcsak az xy részszavakat, hanem azok multiplicitását is kódolnia kell. Ezért most egy t termhez a 3.1.1. fejezetbeli $G_t(A_t, B_t, E_t)$ gráfon kívül egy többszörös éleket is tartalmazó $\widetilde{G}_t(A_t, B_t, \widetilde{E}_t)$ páros gráfot is definiálunk: legyen az $(a_x, b_y) \in E_t$ multiplicitása \widetilde{E}_t -ben az xy részszó t -beli előfordulásainak száma.

20. példa. \llbracket Így a 10. példában adott t -hez tartozó gráf:

Az eddigiekhez hasonlóan G_t és \widetilde{G}_t gráf-konstrukciók segítségével tudjuk vizsgálni az \mathcal{M}_{19} feletti termeket:

21. lemma. \llbracket Legyen $t = x_1x_2 \cdots x_n$, ahol az x_i -k nem feltétlenül különbözőek. Legyen $\varepsilon : X_t \rightarrow \mathcal{M}_{19}$ t egy kiértékelése, ekkor a fenti jelölésekkel:

- (1) $\varepsilon(t) \neq 0$ akkor és csak akkor, ha $\varepsilon(xy) \neq 0$ t semelyik xy alakú részszavára sem;
- (2) Ha $\varepsilon : X_t \rightarrow \mathcal{M}_{19}$ nem veszi fel a 0-át semilyen x -re sem, akkor definiálható egy $\varphi_t : G_t \rightarrow H_6$ és egy $\widetilde{\varphi}_t : \widetilde{G}_t \rightarrow H_6$ leképezés a következő formulával: $\varphi_t(a_x) = \widetilde{\varphi}_t(a_x) = \pi_\Lambda(\varepsilon(x))$ és $\varphi_t(b_x) = \widetilde{\varphi}_t(b_x) = \pi_I(\varepsilon(x))$;

(3) $\varepsilon(t) \neq 0$ pontosan akkor, ha ε nem veszi fel a 0-át, és az ekkor definiálható $\varphi_t : G_t \rightarrow H_6$ illetve $\tilde{\varphi}_t : \tilde{G}_t \rightarrow H_6$ leképezések gráfhomomorfizmusok;

(4) Jelölje $l_t = |\{2 \leq k \leq n : \varphi_t(a_{x_k}) = 1, \varphi_t(b_{x_{k+1}}) = 2\}|$, és definiáljuk az $\eta : X_t \rightarrow \mathbb{Z}_2$ leképezést a következőképpen: $\eta(x) = \pi_G(\varepsilon(x))$. Ekkor ha $\varepsilon(p) \neq 0$, akkor

$$\varepsilon(t) = (\varphi_t(a_{x_1}), \eta(x_1)\eta(x_2) \cdots \eta(x_n) \cdot a^{l_t}, \varphi_t(b_{x_n})) ;$$

(5) $l_t = |\tilde{\varphi}_t^{-1}(\lambda_1, i_2)|$;

(6) Ha $\varepsilon(t) \neq 0$, akkor

$$\varepsilon(t) = (\varphi_t(x_1), \eta(x_1)\eta(x_2) \cdots \eta(x_n) \cdot a^{|\tilde{\varphi}_t^{-1}(\lambda_1, i_2)|}, \varphi_t(x_n)) .$$

A további vizsgálathoz egy technikai definícióra van szükségünk. H_6 a 3.1.1. fejezetben definiált hatszög. Legyen $G(A, B, E)$ egy (esetleg többszörös éleket tartalmazó) páros gráf, jelölje $G_i(A_i, B_i, E_i)$ ($1 \leq i \leq k$) az összfüggő komponenseit. Azt mondjuk, hogy két $\varphi, \psi : G \rightarrow H_6$ homomorfizmus *forgatás-ekvivalens* ($\varphi \sim \psi$), ha vannak a H_6 hatszögnek olyan $\omega_i : H_6 \rightarrow H_6$ izomrfiái, melyekre $\varphi|_{G_i} = \omega_i \circ \psi|_{G_i}$. Ekkor φ a ψ egy *elforgatása*. Könnyen látszik, hogy \sim ekvivalencia-reláció a G -ből H_6 -ba menő homomorfizmusok halmazán.

22. lemma. *]] Legyen t egy term, jelölje G_t a t -hez definiált gráfot. Legyen továbbá adva egy $\varphi : G_t \rightarrow H_6$ homomorfizmus, ekkor:*

- (1) $\varphi : G_t \rightarrow H_6$ -nek pontosan egy olyan elforgatása van, melyre $\psi(A_t) \subseteq \Lambda$ és $\psi(B_t) \subseteq I$;
- (2) Van egy olyan $\varepsilon : X_t \rightarrow \mathcal{M}_{19}$ kiértékelés, amelyhez tartozó $\varphi_t : G_t \rightarrow H_6$ homomorfizmus φ egy elforgatottja.

A következőkben a 12. állításhoz hasonlóan leírjuk \mathcal{M}_{19} azonosságait, majd fokozatosan feltárjuk a $\text{TERM-EQ}(\mathcal{M}_{19})$ és a $2\text{HOM}(H_6)$ közötti szoros összefüggést.

23. állítás. *]] Legyenek $t = x_1x_2 \dots x_n, s = y_1y_2 \dots y_m$ termek, a fent bevezetett jelölésekkel: $t \equiv s$ pontosan akkor teljesül \mathcal{M}_{19} -ben, ha a következő négy feltétel mindegyike teljesül:*

- : (I) $G_t = G_s$;
- : (II) $x_1 = y_1$ és $x_n = y_m$;
- : (III) Minden változó előfordulásának paritása megegyezik t -ben illetve s -ben;
- : (IV) Tetszőleges \mathcal{M}_{19} feletti kiértékelésre az egymásutáni $\langle \cdot, 2 \rangle \langle 1, \cdot \rangle$ tagok előfordulásának paritása megegyezik t -ben ill. s -ben, azaz $l_t \equiv l_s \pmod{2}$ minden behelyettesítésre;

Bizonyítás: 9. lemma alapján ezek a feltételek tényleg elégségesek. Az (I) és (II) feltételek a 12. állítás szerint már S_A felett is szükségesek

voltak, így \mathcal{M}_{19} felett is. A többi feltétel szükségességét konkrét behelyettesítésekkel bizonyítjuk:

Tegyük fel, hogy x nem felel meg a (III) feltételnek, azaz pl. páros sokszor szerepel t -ben, és páratlanszor s -ben. Tekintsük az alábbi behelyettesítést:

$$\varepsilon(z) = \begin{cases} (2, a, 3) & \text{ha } z = x, \\ (2, 1, 3) & \text{egyébként} \end{cases} .$$

Ekkor $\varepsilon(t) = (2, 1, 3) \neq (2, a, 3) = \varepsilon(s)$.

A (IV) feltétel szükséges a (III) feltétel teljesülése és a 16. lemma szerint.

□

Az (I), (II) és (III) feltételek polinomidőben ellenőrizhetőek, így valóban elég csak a (IV) feltétel ellenőrzésével foglalkozni. És ha ez a három feltétel tényleg teljesül, akkor nem kell minden behelyettesítést külön kezelni:

24. lemma. *[/i>Tegyük fel, hogy $t \equiv s$ a TERM-EQ egy bemenete, ekkor a (III) feltétel teljesülése esetén elég az $\langle i, \lambda \rangle$ alakú behelyettesítéseket ellenőrizni a $t \equiv s$ azonosság \mathcal{M}_{19} -beli teljesülésének bizonyításához.*

A továbbiakban mindent átfogalmazunk a gráfok nyelvére.

(III'): Minden csúcs foksámának paritása megegyezik \widetilde{G}_t -ben illetve \widetilde{G}_s -ban;

(IV'): Minden \mathcal{M}_{19} feletti kiértékelésre a (λ_2, i_1) él ősképeinek paritása megegyezik $\widetilde{\varphi}_t$ -nél, illetve $\widetilde{\varphi}_s$ -nél, azaz:

$$|\widetilde{\varphi}_t^{-1}(\lambda_2, i_1)| \equiv |\widetilde{\varphi}_s^{-1}(\lambda_2, i_1)| \pmod{2}$$

Mivel a hatszög forgásszimmetrikus, így a (IV') feltétel ekvivalens az alábbival:

(IV''): Minden \mathcal{M}_{19} feletti kiértékelésre az összes (λ, i) él ősképeinek paritása megegyezik $\widetilde{\varphi}_t$ -nél, illetve $\widetilde{\varphi}_s$ -nél, azaz

$$|\widetilde{\varphi}_t^{-1}(\lambda, i)| \equiv |\widetilde{\varphi}_s^{-1}(\lambda, i)| \pmod{2}$$

Vezessük be a $\widetilde{G}_{t \equiv s}(A_{t \equiv s}, B_{t \equiv s}, \widetilde{E}_{t \equiv s}) = \widetilde{G}_t \uplus \widetilde{G}_s$ jelölést. Ekkor a 22. lemma segítségével újabb ekvivalens feltételek fogalmazhatóak meg:

(III''): Minden $\widetilde{G}_{t \equiv s}$ -beli csúcs foka páros.

(IV'''): Minden $\psi : \widetilde{G}_{t \equiv s} \rightarrow H_6$ homomorfizmusra az összes (λ, i) él ősképe páros, azaz

$$|\psi^{-1}(\lambda, i)| \equiv 0 \pmod{2}$$

25. megjegyzés. *[/i>Az (IV''') feltételből következik az (III'') feltétel.*

Bizonyítás: Tegyük fel, hogy van egy páratlan fokú csúcs: v , az általánosság megszorítása nélkül feltehető, hogy $v \in A_{t \equiv s}$. Vegyük a következő homomorfizmust:

$$\varphi(u) = \begin{cases} \lambda_3 & \text{ha } u = v, \\ i_2 & \text{ha } u \in B, \\ \lambda_2 & \text{egyébként} \end{cases} .$$

Azaz ilyenkor a (IV''') feltétel sem teljesül. \square

Arra jutottunk tehát, hogy:

26. állítás. // *Legyenek $t = x_1x_2 \dots x_n, s = y_1y_2 \dots y_m$ termek, a fent bevezetett jelölésekkel: $t \equiv s$ pontosan akkor teljesül \mathcal{M}_{19} -ben, ha a (I),(II) és (IV''') feltétel teljesülnek.*

Kijött tehát, hogy a $\text{TERM-EQ}(\mathcal{M}_{19})$ minden bemenetéhez társítható egy, a 2.2. fejezetben definiált pároshomomorfizmus-probléma. Most belátjuk, hogy ennek a megfordítása is igaz. Mivel eddig a gráfoknak csak paritási tulajdonságait használtuk, így tekinthetünk két gráfot azonosnak, ha mod 2 nem különböznek. Azt mondjuk, hogy $G(V, E_G)$ és $H(V, E_H)$ gráfok mod 2 megegyeznek, $G \equiv H \pmod{2}$, ha minden (u, v) , csúcspárra az (u, v) él multiplicitásának paritása megegyezik E_G -ben és E_H -ban.

27. állítás. // *Legyen $G(A, B, E)$ egy páros gráf, melynek minden csúcának foka páros. Ekkor létezik olyan $t \equiv s$ azonosság, amelyre az (I) és a (II) feltételek teljesülnek, és $\widetilde{G}_{t \equiv s} \equiv G \pmod{2}$.*

Bizonyítás: Esetleg néhány új csúcs hozzávételével feltehető, hogy $|A| = |B|$. Definiáljuk a $G_{t \equiv s}(A_{t \equiv s}, B_{t \equiv s}, E)$ gráfot az $A_{t \equiv s} = A \cup^* \{c\}$ és a $B_{t \equiv s} = B \cup^* \{d\}$ egyenlőségekkel. Legyen $X \cup^* \{z\}$ változók egy halmaza úgy, hogy, $|X \cup^* \{z\}| = |A_{t \equiv s}| = |B_{t \equiv s}|$. Ekkor tehát a csúcsok indexelhetőek $X \cup^* \{z\}$ -vel: $A_{t \equiv s} = \{a_x : x \in X\} \cup^* \{c\}$ és $B_{t \equiv s} = \{b_x : x \in X\} \cup^* \{d\}$, és c illetve d tartozzanak z -hez. Egy $e = (a_x, b_y) \in E$ élhez definiáljuk a $w_e = xy$ szót. Legyen

$$h = \prod_{e \in E} (w_e y^2) .$$

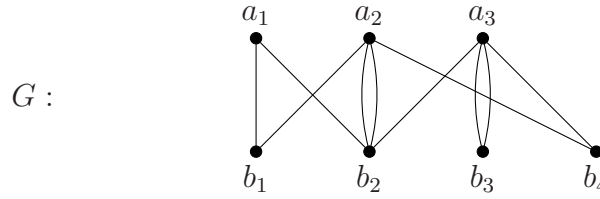
Tekintsük a

$$\begin{aligned} t &:= y^2 h \\ s &:= y^2 h h \end{aligned}$$

termeket. Ekkor $G_{t \equiv s} \equiv G \pmod{2}$, azaz $t \equiv s$ a feltételeknek megfelelő azonosság. \square

A könnyebb érthetőség kedvéért a fenti bizonyítást egy példán keresztül szemléltetjük.

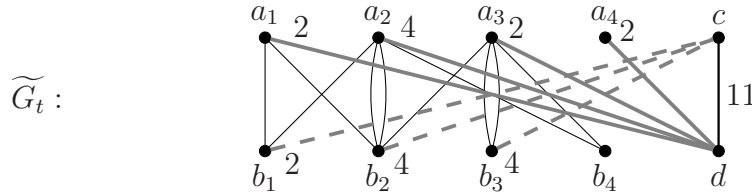
28. példa. // *Legyen*

A fenti G gráfhoz konstruált termék a következőképpen néznek ki:

$$\begin{aligned}
 h &= x_1^2 y^2 x_1 x_2 y^2 x_2 y^2 x_2 x_1 y^2 x_2^2 y^2 x_2^2 y^2 x_2 x_3 y^2 x_3^2 y^2 x_3^2 y^2 x_4 x_2 y^2 x_4 x_3 y^2 \\
 t &= y^2 x_1^2 y^2 x_1 x_2 y^2 x_2 y^2 x_2 x_1 y^2 x_2^2 y^2 x_2^2 y^2 x_2 x_3 y^2 x_3^2 y^2 x_3^2 y^2 x_4 x_2 y^2 x_4 x_3 y^2 \\
 s &= y^2 x_1^2 y^2 x_1 x_2 y^2 x_2 y^2 x_2 x_1 y^2 x_2^2 y^2 x_2^2 y^2 x_2 x_3 y^2 x_3^2 y^2 x_3^2 y^2 x_4 x_2 y^2 x_4 x_3 y^2 \\
 &\quad \cdot x_1^2 y^2 x_1 x_2 y^2 x_2 y^2 x_2 x_1 y^2 x_2^2 y^2 x_2^2 y^2 x_2 x_3 y^2 x_3^2 y^2 x_3^2 y^2 x_4 x_2 y^2 x_4 x_3 y^2
 \end{aligned}$$

Például a t -hez tartozó gráf:

Hasonlóan felrajzolható \widetilde{G}_t és $\widetilde{G}_{t \equiv s}$ is.

A 16. és 22. lemmákból az alábbi következik:

29. következmény. *[[Legyen $G(A, B, E)$ olyan páros gráf, melynek minden fokszáma páros. Ekkor megadható egy az (I) és (II) feltételeket teljesítő $t \equiv s$ azonosság, melyre $t \equiv s$ igaz \mathcal{M}_{19} felett pontosan akkor, ha minden $\varphi : \widetilde{G}_{t \equiv s} \rightarrow H$ homomorfizmus páros.*

Mostantól a $2\text{HOM}(H_6)$ coNP-teljességét szeretnénk belátni. Ehhez, mivel $\text{RET}(H_6)$ NP-teljes a 2.2. fejezetbeli megjegyzés szerint, így elég a következőt bizonyítani:

30. állítás. *[[Minden, egy H'_6 hatszöget tartalmazó G egyszerű gráfhoz definiálható egy olyan \widetilde{G} páros gráf, melynek minden fokszáma páros, és pontosan akkor létezik $\varphi : G \rightarrow H_6$ retrakció, ha létezik $\psi : \widetilde{G} \rightarrow H_6$ nem páros homomorfizmus.*

Bizonyítás: Legyen G az állításbeli páros gráf. Ekkor \widetilde{G} -ot úgy kapjuk, hogy G minden nem a H'_6 hatszöghöz tartozó élel megduplázunk. Ekkor persze \widetilde{G} minden csúcsa valóban páros fokú lesz. Azt állítjuk, hogy \widetilde{G} megfelel az állítás követelményeinek.

Tegyük fel, hogy $\varphi : G \rightarrow H'_6$ retrakció, ekkor ugyanez a leképezés megad egy $\tilde{\varphi} : \tilde{G} \rightarrow H_6$ homomorfizmust is. Legyen ekkor $\psi = \omega \circ \tilde{\varphi}$, ahol ω az izomorfizmus H_6 és H'_6 között.

A másik irányhoz tegyük fel, hogy $\psi : \tilde{G} \rightarrow H_6$ nem páros homomorfizmus. Mivel a hatszög éleit kivéve minden élet megdupláztunk, így $\psi|_{H_6} : H'_6 \rightarrow H_6$ szintén egy nem páros homomorfizmust ad, ami izomorfizmus is, hiszen a hatszög bármely nem szürjektív homomorfizmusa páros. Ekkor $\varphi = (\psi|_{H_6})^{-1} \circ \psi$ G egy H_6 -ra való retrakcióját definiálja. \square

Az eddigiekkel tehát azt sikerült igazolni, hogy:

31. tétel. // $2\text{HOM}(H_6)$ *coNP*-teljes.

Ezekből pedig rögtön következik a 8. tétel, miszerint $\text{TERM-EQ}(\mathcal{M}_{19})$ NP-teljes.

4. ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

Mint az eddigiekből kiderült, a TERM-EQ nehézségének megállapításához nincs egy jól bevált, mindig működő módszer. Érdekes kérdés, hogy a félcsoportok körében van-e egyáltalán remény a dichotómia bizonyítására, vagy van-e esély legalább a 0-egyszerű félcsoportok esetében? A későbbiekben egy ezzel kapcsolatos negatív eredményt szeretnénk bizonyítani, mely szerint a probléma nehezebb az eddig még megoldatlan CSP problémakörnél: sejtésünk, hogy minden CSP problémához van olyan 0-egyszerű félcsoport, amelyre a szóprobléma ekvivalens az adott CSP problémával.

HIVATKOZÁSOK

- [1] M. Agrawal, N. Kayal, and N. Saxena, PRIMES *is in* P, *Annals of Mathematics* **160** (2004), no. 2, 781–793.
- [2] J. Büki and Cs. Szabó, *Colored homomorphisms for direct products of graphs*, *Information Processing Letters* **81/4** (2002), 175–178.
- [3] S. Burris and J. Lawrence, *The equivalence problem for finite rings*, *Journal of Symbolic Computation* **15** (1993), 67–71.
- [4] A. Clifford and G. Preston, *The algebraic theory of semigroups*, vol. 1, American Mathematical Society, 1961.
- [5] M.Y. Feder, T. Vardy, *Monotone monadic SNP and constraint satisfaction*, 25th Annual ACM Symposium on Theory of Computing, 1993, pp. 612–622.
- [6] T. Feder, P. Hell, and J. Huang, *List homomorphism and circular arc graphs*, *Combinatorica* **19** (1999), 487–505.
- [7] M. Goldmann and A. Russel, *The complexity of solving equations over finite groups*, *Information and Computation* **178** (2002), 253–262.
- [8] P. Heel and J. Nešetřil, *On the complexity of h-coloring*, *Journal of Combinatorial Theory* **B 48** (1990), 92–110.

- [9] G. Horváth, J. Lawrence, L. Mérai, and Cs. Szabó, *The complexity of checking identities in non-solvable groups*, Bull. Lond. Math. Soc. (2006).
- [10] G. Horváth, *Véges csoportok azonosságai*, TDK dolgozat, 2003.
- [11] J.M. Howie, *Fundamentals of semigroup theory*, Clarendon, 1995.
- [12] H. Hunt and R. Stearns, *The complexity for equivalence for commutative rings*, Journal of Symbolic Computation **10** (1990), 411–436.
- [13] O. Klíma, *On the solvability of equations in semigroups with $x^r = x$* , Contributions to general algebra **12** (1999), 237–245.
- [14] J. Lawrence and R. Willard, *The complexity of solving polynomial equations over finite rings*, kézirat, 1997.
- [15] C.H. Papadimitrou, *Számítási bonyolultság*, Novadat Bt., 1999.
- [16] V.Yu. Popov and M.V. Volkov, *Complexity of checking identities and quasi-identities in finite semigroups*, Journal of Symbolic logic (to appear).
- [17] L. Rónyai, G. Ivanyos, and R. Szabó, *Algoritmusok*, Typotex, 1999.
- [18] S. Seif and Cs. Szabó, *Algebra complexity problems involving graph homomorphism, semigroups and the constraint satisfaction problem*, Journal of Complexity **19** (2003), no. 2, 153–160.
- [19] ———, *The computational complexity of checking identities in simple semigroups and matrix semigroups over finite fields*, Semigroup Forum, elfogadva, 2005.
- [20] Cs. Szabó and V. Vértesi, *The complexity of checking identities for finite matrix rings*, Algebra Universalis **51** (2004), 439–445.
- [21] ———, *The complexity of the word-problem for finite matrix rings*, Proceedings of the American Mathematical Society **132** (2004), 3689–3695.
- [22] V. Vértesi, *Azonosságok gyűrűkben*, TDK dolgozat, 2004.